

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ
ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН»**

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 24 жовтня 2025 р.

**Дніпро
"Середняк Т.К"
2025**

УДК 316.05

Л 93

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 10 від 20.10.2025 р.)

Головні редактори:

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Редакційна колегія:

Абашик В. О. – д-р. філос. наук, професор

Вельш Вольфганг - габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О. – канд. техн. наук, доцент

Панченко В. В. – д-р. техн. наук, доцент

Євсєєва О. О. – д-р. економ. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. 24 жовтня 2025 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. – Дніпро: Середняк Т.К, 2025 – 238 с.

ISBN 978-617-8807-07-8

© Авторський колектив, 2025.

показують, що фізичне виховання входить до усіх освітніх програм університетів як обов'язкова дисципліна.

Список використаних джерел

1. Бондарчук Н., Круцевич Т., Погасий Л. Використання європейського досвіду при розробці нових концептуальних підходів до фізичного виховання українських старшокласників. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2023. Вип. 1 (32). Серія: Педагогіка, соціальна робота. С. 37 – 40.

2. Шепеленко Т. В. Міждисциплінарна інтеграція фізичного виховання та гуманітарних і природничих дисциплін у формуванні професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. *Людина, суспільство, комунікативні технології*: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 26–27 жовт. 2023 р.). Харків: Мачулін, 2023. С. 128 – 130.

ШИЛЬМАН М. Є., канд. філос. наук, доцент,
*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна*

УТИЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАЦІЄЮ

Стикаючись із сучасністю, рясно оздобленою культом емпатії та суцільним «спілкуванням» заради занепалих до змов консенсусів, не гріх не вдатися до нескладних невчасних міркувань, зокрема, щодо «чесноти комунікабельності».

Здається, зараз є всі резони (ще раз) звернути увагу на відомі розмисли М. Фуко про «функціональну інверсію дисципліни», починаючи з того, що від неї (дисципліни), «...оскільки вона виявилася придатною це робити, вимагають відігравати позитивну роль, збільшувати *можливу корисність* (utilité possible) (курсив автора доповіді – М. Ш.) індивідів» [1, с. 211]. Дисципліна, ефективно підвищуючи «вправність кожного», залишається тим, що «як завжди, моралізує поведінку» і стає тим, що дедалі більше функціонує саме як «техніка фабрикації корисних індивідів» – через злуку із тими «великими істотними функціями», серед яких числяться, зокрема, «передавання знань, поширення навичок і ділових вмінь» [1, с. 212]. Останнє, однак, було б дуже складно уявити, тим паче сьогодні, без тієї усюдисущої комунікації, яка у своїй, так би мовити, «класичній» версії опікується саме усіляким «передаванням» і «поширенням», осучаснюючись

оперуванням «інформацією», значна частина якої складається-створюється через різномасті сигнали та індикатори. Тобто через усе те, що (функціонуючи чинно-відповідно, дисципліновано) є безперечно та очевидно корисним для сталого контрольованого використання будь-чого.

Комунікація як винесення – взагалі-то будь-чого, а нині й геть-усього «на публіку» – це таке «оприлюднення», де опубліковане (будь-ким та/або будь-чим; «людина» вже не має безумовної преференції) стає предметом загальним, однак зовсім не обов'язково спільним. Він наданий як привід бути чимось зайнятим; публікація провокує реагування «загалом» – в обох значеннях цього слова. До того ж «успішна комунікація» аніж не бідує без природного інтелекту, але досить гарно чиниться і через нудний non-fiction без (зайвих) витівок, і шляхом заплідненої щільним fact-checking'ом «автентичної документалістики». Комунікації як універсально-реактивному мас-сповіданню загальнозрозумілого цілком достатньо, щоб відбуватися «на мінімалках» – чинної сигналізації її учасників, що свідчить про її «корисність».

Та про їхню корисність («користувачів») теж. Адже немає, здається, більш жахливого життєвого випробування для такого пересічного добродія, який запобіжно вмотивований «комусь допомагати» і вже вдосталь надресирований «робити щось корисне» – тож є індивідом, пильно зорієнтованим намаганням (чи, навіть, жагою) «бути корисним» (тобто і «надавати користь», і «давати собою користатися»), ніж засвідчуватися у своїй поточній некорисності (non-utility) аж до межі відчуття своєї марності.

Надана сама собі рядова людина прикладає чималих зусиль не йти ходою Марка Аврелія, не залишитися наодинці з собою; вона намагається якби як позбавитися цієї (на)даності, яка лячно тхне безужитністю і самотністю – коли ніхто тобі не вдячний і нема кому віддячити. Людина тихо страшиться самопливу свого (соціального) відбування.

Заважаючи самій собі бути собі-наданою, «невикористаною», людина комунікує: вона (у)спішно заважає усім іншим не зважати на неї – публічно сповіщаючи-нагадуючи про себе. Ця людина тупцює будь-де, де тільки має змогу, вона юрбиться там, де її, здається, вже ніяк «не оминати»; її тішить думка про те, що вона (залишається) поза увагою, непобачена та непочута, через брак корисної інформації про неї від неї. Вона ревно допомагає світу про неї прознати: шанує-шукає можливості «доречності» і «затребуваності», тобто тієї самої потенційної корисності щодо загально-цінного «благополуччя» (wellbeing) і бажає-судить собі приємного обходження, чийм поціновувачем є кожний. Саме тому людина через (здебільш беззмістовну,

номінальну) комунікативну активність *сигналізує про себе-напоготові*, тобто про себе як «утиліту», що може статися десь, комусь, чимось, якимсь, у чомусь корисною.

У цьому сенсі комунікація дарує кожному небезпідставну надію на *утилізацію себе* і надає-забезпечує її пригоди відповідним базовим оснащенням. Через неї її прилади-(спів)учасники обладнані тією можливістю-здатністю розшаровуватися, що використовує й «персональні дані» – від автоматичних записів фітнес-трекерів, що нищать уявлення про «повну непридатність» (unfit), до будь-якого штибу «свідомих» дописів, що (завжди) мають шанс виявитися корисними. Отже, комунікування – таке собі перегукування, жвавий обмін загальновідомими сигналами по ходу (загального соціального) маневрування – є дисципліною та режимом уможливлення такої *взаємо-корисності* (mutual utility), яка, кажучи чесно, не є взагалі-то залежною від характеру та змісту певних дій (acts) і справ (deals).

Вшановуючи М. Гайдеггера, тут було б доцільно згадати: протилежністю і загрозою дійсно-мисленню є таке «мислення», яке діє, «...розраховуючи задовольнити вимоги корисності, негайного ефекту, спільності, публічності та зрозумілості» [2, с. 71]. Але з огляду на сьогодні важко не нагадати: майже ніщо інше не наповнює душу таким благоговінням, як індикація готовності до використання – неважливо, чи повного повербанку, чи порожнього ватерклозету.

Список використаних джерел

1. Foucault M. (1975). *Surveiller et punir : Naissance de la prison*. Gallimard. Paris.
2. Heidegger M. & Trawny P. (2014). *Überlegungen VII-XI (Schwarze Hefte 1938/39)*. Klostermann. Frankfurt am Main.

ШЛЬОГЕЛЬ КАРЛ,

*габілітований доктор філософії, професор,
м. Берлін, ФРН*

ВЧИТИСЯ В УКРАЇНИ. ПОВЕДІНКОВІ УРОКИ СУПРОТИВУ

Дослідження походження воєн і складних шляхів до миру – приведення зброї до тиші, закінчення вбивств, позбавлення влади агресора, можливо, досягнення мирного договору, який би потім міг призвести до